הצעת פתרון – בחינת הבגרות בהיסטוריה א'

מועד חורף 2013 – שאלון 022115, 220

הצעת הפתרון הבחינה בהיסטוריה א' נכתבה על-ידי צוות מורי ההיסטוריה בבתי הספר של קידום.

הפתרונות המופיעים בהצעת פתרון זו מובאים בתמצות בלבד. יש לפרט ולהרחיב כל אחד מהם בהתאם לדרישות הבחינה.

חלק ראשון – "הלאומיות"

פרק ראשון – קטעי מקור

שאלה מספר 1

ניתן לראות במפה כי בני העם היהודי היו מפוזרים בכל רחבי אירופה. היהודים חיו בקהילות שונות באירופה וזהו הקושי הייחודי של התנועה הציונית. הפיזור של העם היהודי בכל רחבי אירופה שמקורו ב-2000 שנות גולה פגע בזהות הלאומית של היהודים ובריחוק פיזי ורוחני מהמולדת. מציאות זו חייבה את הנהגת התנועה לחזק ואף ליצור תודעה לאומית בקרב היהודים ולרכז עם המפוזר בכל קצוות העולם לטריטוריה עליה ישבו מעטים מבני הלאום. לעומת זאת בני הלאומים האחרים חיו לרוב במולדתם או סמוך אליה ולכן מנהיגי התנועות הלאומיות האחרות באירופה לא היו צריכים לשקוד בריכוז בני העם במולדת כמו מנהיגי התנועה הציונית.

שני קשיים ייחודיים נוספים :

א. **התנגדות לתנועה הציונית** מקרב גורמים כמו הבונד, **ויכוחים בין הזרמים השונים לגבי הבעיה העיקרית של היהודים בגולה ופתרונה והתמודדות עם שנאת יהודים מתגברת ברחבי אירופה** , מציאות שהובילה חלק מן הזרמים לתמוך בהתיישבות זמנית מחוץ לא"י.

ב. **שתי דרכי פעולה שנקטו גם הציוניים וגם התנועות הלאומיות האחרות: חינוך וכריתת בריתות והסכמים** עם מעצמות שהיו להם אינטרסים משותפים לתנועות הלאומיות.

<u>בתנועה הלאומית האיטלקית:</u>

<u>חינוך</u> : "תנועת הקרבונרי" (אגודת שורפי הפחם) וחברי תנועת "איטליה הצעירה" המשיכו להפיץ את רעיונות הלאומיות האיטלקית ואת הרצון לאחד את כל המדינות לאיטליה אחת.

<u>בריתות</u> : פנייתו של קאבור לצרפת במאבק כנגד אוסטריה.

<u>בתנועה הלאומית הגרמנית</u>

<u>חינוך</u> : פעילותם של הרדר, פיכטה ופון טרייצקה.

<u>בריתות</u> : פעילותו של ביסמארק בכריתת הבריתות עם רוסיה אנגליה וצרפת כנגד אוסטריה.

<u>בתנועה הלאומית היוונית:</u>

<u>חינוך</u> : פעילותן של האגדות היווניות כולל אלו ברוסיה להחיות ולהשיב את התרבות והשפה היוונית.

<u>כריתת בריתות</u> : היוונים נעזרו ברוסיה אנגליה וצרפת על מנת להאבק באימפריה העותמאנית.

<u>שאלה מספר 2</u>

א. שתי ההשפעות של הלאומיות באירופה על צמיחת הציונות :

- הלאומיות שהתפתחה מרעיונות תנועת ההשכלה, כללה את השאיפה להגדרה עצמית של כל עם ועם, הדגשת הזהות הייחודית של כל עם ושאיפה לעצמאות במולדת- לכך שאפה גם התנועה הציונית.
- הלאומיות שהתפתחה באירופה גלשה ללאומנות תוך היווצרות תורות גזע אשר הגדירו את היהודים כעם שונה ונחות ומכאן מסקנתם של המשכילים היהודים ובראשם הרצל כי על היהודים להכיר בכך שהם עם ולא עדה או דת , לעזוב את אירופה ולהתגבש במדינה משלהם- מהותו של הרעיון הציוני.

ב. **רעיונות תנועת ההשכלה:** חברי התנועה הביאו לעולם רעיונות חדשים שלא היו מקובלים בתקופה המדוברת. להלן מספר דוגמאות :

- **שיפוט על-פי תבונה, חשיבה עצמאית** – במקום ציות עיוור לחוקי הכנסייה או לחוקי השליטים.
- **כל בני האדם נולדו שווים ובני חורין** – במקום חלוקה מעמדית קבועה וקשיחה.
- **יצירת עיקרון חדש** – שלטון יכול להיות לגיטימי-חוקי רק אם הוא מתקיים בהסכמת האזרחים (ולא מידי האל כפי שטען המלך).

התנועות הלאומיות שצמחו במדינות אירופה אימצו את הרעיונות החדשים ושאפו להשתחרר משלטון הכנסיה/ המלוכה/ הצבא (המשטר הישן) , ליצור מדינת לאום המאפשרת זכויות טבעיות לתושביה.

השפעת המהפכה הצרפתית:

במהפכה זו התערער המשטר הישן בצרפת ובני העם הצרפתי הכריזו על חוקה שיוויונית דמוקרטית על פי הסיסמא " חופש שיויון ואחווה". מהפכה זו היוותה מודל לחיקוי עבור עמים אחרים אשר ראו כי ניתן ליישם את רעיונות תנועת ההשכלה ולמוטט את המשטר הישן.

כיבושי נפוליאון:

נפוליאון הפיח תקווה בקרב העמים השונים בהכריזו כי הוא מבקש להפיץ את רעיונות המהפכה. הוא סילק שליטים אבסולוטיים אך לא העניק לעמים לממש את לאומיותם וכך הגביר את הרצון של העמים להתאחד, להתגבש כעם ולשאוף לעצמאות.

פרק שני

שאלה מספר 3

א. <u>פעילות המשרד הארץ ישראלי להתפתחות היישוב</u>:

- המשרד רכש קרקעות בארץ-ישראל.
- המשרד הקים יישובים חדשים בארץ-ישראל כמסגרת למגורים, לעבודה ולהכשרה חקלאית של העולים. במסגרת זו: הובאו לארץ אגרונומים (מומחים לחקלאות), הוקמו החוות הלאומיות (כנרת וחולדה) בהן התגוררו יהודים והוכשרו לעבודה חקלאית, הוקמו אחוזות (פורייה), במסגרתן נקנו אדמות על-ידי חברת הכשרת היישוב. האדמות נמכרו לבעלים פרטיים שנשארו להתגורר בחוץ-לארץ והקרקע עובדה על-ידי פועלים מארץ-ישראל.
- המשרד סייע לעולים יהודים בתהליך העלייה. המשרד סייע לקליטת עולים ממדינות אירופה וכן לקליטתם של עולי יהדות תימן.

<u>תרומת הברון רוטשילד להתפתחות היישוב</u>:

השקעה כספית – הברון רוטשילד השקיע סכום כסף רב בביסוס המושבות ובכך הצילן מהתמוטטות כלכלית.

הקמת מושבות חדשות – הברון רכש מאות אלפי דונמים של שטח בארץ-ישראל וכך הקים מושבות, כמו: מטולה ובת שלמה.

הקמת מפעלי תעשייה – הברון שילב במושבות עבודה חקלאית ועבודה תעשייתית. כך הוקמו היקבים בזכרון יעקב ובראשון לציון, ביסוד המעלה הוקם מפעל ליצור בשמים, בראש פינה הוקם מפעל ליצור משי.

סיוע סוציאלי – הברון הקים מוסדות ציבור כמו מרפאות, בתי ספר בהם חייב ללמד את השפה הצרפתית, השפה העברית ובנוסף לימודים כללים.

בניית תשתיות – הברון השקיע בסלילת דרכים ובבניית משאבות לשאיבת מים.

שיטת הפקידות- אשר סייעה למושבות להנצל כלכלית מהמשבר בהן הן היו שרויות.

ב. אחת הדמויות המרכזיות בהחייאתה של העברית והפיכתה לשפה מדוברת היא דמותו של אליעזר בן יהודה. **שאיפתו הייתה להפוך את השפה העברית לשפה יום יומית – שפה "חיה". בדרך זו הוא חיזק את הזהות הלאומית הייחודית של העם, תרם להתגבשותו באמצעות יסוד מרכזי חשוב בלאומיות- שפה אחידה.**
לצורך מטרה זו פעל בן יהודה בדרכים הבאות:
בן יהודה המציא מילים חדשות כמו המילה עגבנייה והמילה קטר.

- בן יהודה חיבר את "מילון הלשון העברית הישנה והחדשה". במילון זה רוכזו המילים העבריות מהתנ"ך ואלו שהמציא.
- בן יהודה הוציא לאור עיתונים לשם הפצת השפה כמו עיתון "הצבי".
- בן יהודה ייסד את אגודת "שפה ברורה" לדיבור עברי ואת "ועד הלשון" שממנו התפתחה האקדמיה לעברית.
- בן יהודה ודויד ילין חיברו מקראה ראשונה לילדי הארץ.
- פעילותו העיקשת של בן יהודה להחדרת השפה העברית, הביאה לכך שמאות ילדי גנים ובתי ספר הפכו אותה לשפת אם. ברוח זו הוקם בראשון לציון בשנת 1887, בית הספר העברי הראשון בו לימדו את כל המקצועות בשפה העברית. ב-1898 הוקם במושבה זו גן הילדים העברי הראשון. בהמשך הוקמו בתי ספר עבריים נוספים במושבות. מורים עבריים תמכו בדרכו של אליעזר בן יהודה ונאבקו על החייאת השפה העברית בגני הילדים ובבתי הספר.

<u>שאלה מספר 4 :</u>

א. **מדיניות השלטון הטורקי- מטרות**

- גיוס האוכלוסייה וכלל המשאבים במקום למען המאמץ המלחמתי- למען הנצחון במלחמה.
- נסיון לנתק את הקשר בין היישוב היהודי הציוני לבין מעצמות מדינות ההסכמה – חשוב להדגיש כי היישוב היהודי הציוני והתנועה הציונית קיימו קשרים ענפים עם בריטניה. במקביל ביקש השלטון הטורקי לגייס (לאו דווקא צבאית) את אנשי היישוב לתמיכה בו תוך הוכחת נאמנותם של היהודים כלפי השלטון הטורקי.
- נסיון לדכא כל סממן של לאומיות יהודית במולדתם על מנת למנוע תסיסה של עמים נוספים באימפריה בתקופת המלחמה.

דרכי פעולה של השלטון הטורקי

בתחום הכלכלי:

- **סגר ימי** – עם הצטרפותה של האימפריה העות׳מאנית למלחמה, הטיל השלטון העות׳מאני סגר ימי על מיצרי הבוספורוס והדרדנלים ובכך נותקה ארץ-ישראל מאירופה. לצעד זה היו השפעות מרחיקות לכת על היישוב היהודי: האוכלוסייה החרדית אשר נשענה על כספי תרומות מחו״ל – כספי ה״חלוקה״ – נותרה ללא מקורות מימון ונקלעה למשבר כלכלי ומחסור חמור במוצרי יסוד.
בנוסף, נפגע מאד הסחר בין היישוב היהודי לארצות אירופה בשל הסכנה שארבה לכלי שייט בעת המלחמה. כך, נקלעו המושבות החקלאיות למשבר חמור בהעדר שוק בינלאומי למכירת תוצרתם החקלאית.
- **ניצול כלכלי** – קושי נוסף נבע מהדרישה של השלטון העות׳מאני בארץ-ישראל לממן את הוצאות המלחמה הרבות. לשם כך הוחרמו מן היישוב היהודי סחורות, יבולים, מכונות, אדמות ובתים. הטורקים לא היססו לגייס תושבים לעבודות כפייה כמו הקמת קווי ביצורים ואף הטילו מיסים כבדים על היישוב למימון הוצאות המלחמה. באופן זה, נקלע היישוב היהודי למצוקה כלכלית חמורה שבאה לידי ביטוי בגידול ברמת האבטלה ובמחסור במוצרים בסיסיים ובכללם מזון.
- **הגירוש הגדול** – עם התקדמותם של הבריטים מכיוון מצרים החליטו הטורקים להקים קו הגנה במרכז הארץ ולשם כך הם גירשו את תושבי אזור תל אביב ויפו אשר נאלצו לנדוד צפונה לעבר מושבות הגליל תוך שהם מאבדים את בתיהם ורכושם.

בתחום המעמד החוקי והמשפטי:

- ביטול הקפיטולציות
- דרישת ההתעתמנות והגיוס לצבא התורכי

בתחום הלאומי (פעילות ציונית):

- <u>התנגדות לפעילות ציונית</u> – השלטון העות׳מאני ראה בתנועה הציונית תנועה מחתרתית עוינת מהסיבות הבאות:
  - מטרת התנועה הציונית המוצהרת הייתה הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל, כלומר על שטחה של האימפריה העות׳מאנית.
  - מוצאם של העולים היהודים מרוסיה (אויבת האימפריה) חיזק את הטיעון העות׳מאני בדבר אי נאמנותם לכאורה של העולים.
  - השלטון העות׳מאני חשש מפני התמוטטות האימפריה. זאת במידה ועמים שנשלטו על ידו יבקשו לממש את עצמאותם.

ראייה זו גררה שורה של גזירות וצעדים אנטי ציוניים שמטרתם הייתה אחת: **דיכוי הצביון העברי בארץ-ישראל.** הגזירות כללו את איסור השימוש בבולי קק״ל, ביטול השמירה העברית במושבות, איסור הנפת הדגל הציוני, סגירת מוסדות ציוניים, איסור שימוש בשפה העברית ובאידיש בחליפת מכתבים, איסור שימוש בשלטים בשפה העברית וכן גירוש מן הארץ של כל מי שנחשד בפעילות ציונית.

ב. **הוועד להקלת המשבר:**

ארגון זה שיקף את המצוקה הכלכלית ביישוב היהודי בעיקבות המלחמה והגזירות הכלכליות של הטורקים אחת מדרכי ההתמודדות עם המשבר הכלכלי הייתה הקמת ״הוועד להקלת המשבר״. הוועד דאג לאספקת מזון וחלוקתו, סייע למחוסרי העבודה והפרנסה וניסה לגייס כספים למטרות אלה בארץ ובחו״ל. ארגוני הפועלים בארץ הקימו מטבחים ציבוריים על-מנת לסייע לפועלי המושבות במצוקתם היומיומית. ארגוני הפועלים הקימו גם את המשביר כמפעל של עזרה הדדית, במטרה לרכוש תבואה בסיטונאות מן היישובים העבריים בגליל ולמוכרה, ללא כוונת רווח לציבור הנזקק למזון ביישובים העירוניים.

ארגון נילי״י

התארגנות חשאית של קבוצת צעירים במטרה לסייע לבריטים שבמצרים להביא למפלתו ולהסתלקותו של השלטון העות׳מאני מארץ-ישראל.

בראשות הארגון עמדו אהרון ושרה אהרונסון, אבשלום פיינברג ונעמן בלקינד. מרכז הפעילות התרחש במושבה זיכרון יעקב, בבית משפחת אהרונסון. הקבוצה העבירה מידע לבריטים באמצעות יוני דואר, באמצעות שליחים מטעמה שיצרו קשר עם הצבא הבריטי במצרים ובאמצעות יצירת קשר עם אוניית ריגול בריטית ששטה לאורך חופי הים התיכון. תוכן המידע כלל ידיעות אודות כוחות הצבא התורכי ותנועתו.

חלק שני

פרק שלישי – "ממדינת מקדש לעם הספר" (תקופת "בית שני")

שאלה מספר 5 :

א. תרבות הלניסטית - תרבות חדשה שיצר אלכסנדר מוקדון המשלבת יסודות מהתרבות היוונית יחד עם יסודות מתרבות המזרח.

להלן המאפיינים של התרבות ההליניסטית:

- **התרבות ההלניסטית התאפיינה בהקמת ערים בסגנון פוליס היוונית (עיר מדינה) על מוסדותיה הקלאסיים** כמו התיאטרון, הגימנסיון (לימודי מוסיקה וחשבון לצד תחרויות ספורט) והאפביון (מוסד חינוכי להכשרת הנוער לצבא ולאזרחות).
- **ערי הפוליס נהנו מאוטונומיה (עצמאות חלקית) והיו כפופים למלכים ההלניסטיים.**
- אלמנט חשוב נוסף היתה **השפה היונית כשפה השלטת.**

התרבות ההלנסטית הורכבה גם מיסודות בתרבות המזרח:

- בתחום המשפחה – **היתר לנישואי אח ואחות**
- בתחום הדת – **אלים מקומיים קיבלו דמות של אל יווני,המקדש היה על-פי דגם יווני**, השם וצורת הפולחן נשארו במתכונת הקודמת.
- **הידמות המלך לאל – המורד במלך נחשב כמורד באל.** התרבות ההלניסטית הושפעה מהתרבות המזרחית בנוגע למעמד המלך, והעניקה לו מעמד של אל. המטרה היתה למנוע מרידות במלכים

תרבות זו היתה מוקד משיכה לרבים בשל הסיבות הבאות:

- רצון לצבור הון באמצעות קשרי המסחר עם הנוכרים. האימפריה ההלניסטית ריכזה מוקדי הכוח הכלכליים והפוליטיים ומכאן שהדרך להתעשר היא להשתלב בתרבותה ולאמצה.
- הרצון לרכוש עמדות כח והשפעה ביהודה ולהשיג טובות הנאה כמו גביית מיסים, תפקיד הכהן הגדול ותפקיד הממונה על השווקים
- חלק מהמתיוונים היו בעלי השקפה של סובלנות ופתיחות כלפי הנוכרים – חלקם ביקש להתאזרח בערי הפוליס המשגשגות.
- היו שרצו להשתלב בתרבות היוקרתית של בני המעמד הגבוה באזור כולו, להתקרב למוקדי השלטון ולהשיג את תמיכתם כאמצעי לממש את שאיפותיהם הפוליטיות: יאסון ביקש להתמנות למשרת הכהן הגדול באמצעות התקרבות למוקדי הכח ובכללם אנטיוכוס אפיפנס.

ג. **השפעת התרבות ההלניסטית על החברה ביהודה**

בתחום התרבות והחינוך:

- אימוץ שמות יווניים.
- שימוש בשפה היוונית.
- הטמעת מאפייני החינוך והתרבות ההלניסטיים (חינוך ליופי, אסתטיקה ולתרבות הגוף בעזרת גופי הגמנסיון והאמפביון).
- מעבר להתגורר "בעיר הפוליס" – עקב הרצון להשתלבות והתקדמות כלכלית – חברתית, עברו יהודים רבים להתגורר בערים ההלניסטיות שנבנו על-ידי הממלכות ההלניסטיות, ששלטו באזור ארץ-ישראל. בכך, אימצו מרביתם של יהודים אלו את חוקי הפוליס וחינכו את ילדיהם לפי דרך החינוך ההלניסטית.

בתחום הבנייה:

- שימוש בסגנון בנייה הלניסטי המתאפיין בבניה בעלת צורות גיאומטריות. הטמעת האדריכלות ההלניסטית.

בתחום הדת:

- ביטול המעמד הבלעדי של הדת היהודית – ביטול חוקי האבות לטובת חוקי הפוליס של אנטיוכיה
- הזנחת עבודת הקורבנות בבית המקדש לטובת בילוי ומשחקים הלניסטיים בתחום הספורט והתרבות.
- אימוץ מנהגי פולחן הלניסטיים כמו פולחן הרקליס (פולחן הרקולס).
- רכישת משרת הכהן הגדול בכסף מהשליט ההלניסטי: הדוגמה הבולטת ביותר היא ההצעות הכספיות המפתות שהעלה יאסון לאנטיוכוס אפיפנס בתמורה למינויו לתפקיד הכהן הגדול .

בתחום הספרות:

- "**בתרגום השבעים**" – הינו התרגום הראשון של התנ"ך משפת קודש – עברית, לשפה הנפוצה בממלכות ההלניסטיות, היא השפה היוונית.

<u>מדוע נאבקו החסידים בהשפעות של תרבות זו:</u>

"החסידים" שאפו להחזיר את חוקי האבות חוקי התורה וזאת בתקופה בה פעל השלטון ההלניסטי להחדיר את תרבותו ודתו - תהליך שמשמעותו היתה התרופפות הדת היהודית , חוקי האבות, בקרב היהודים ואימוץ התרבות והדת ההלניסטית . הם ראו טענו כי מגמת ההתייונות היתה זו שיצרה את הפערים חברתיים-כלכליים בתוך העם היהודי.

<u>שאלה מספר 6 :</u>

א. **בית הכנסת ביטא את התחליף לעבודת הקורבנות בבית המקדש כלומר - תפילה.** באמצעות בתי הכנסת ניתן היה **להפוך את לימוד התורה, התפילה וגמילות החסדים למרכזיים בחיי הדת (״העבודה שבלב״)** וליצור תחליף לבית המקדש כלומר לאורח החיים הדתי. בית הכנסת היה מרכז רוחני לוקלי שבאמצעותו ניתן היה לקיים זהות יהודית דתית.

ב. **תקנות ״לזכר המקדש״** – תקנות אלו נועדו לשמר את זכר בית המקדש (דוגמאות: תקיעה בשופר בראש השנה, נטילת לולב וברכת הכהנים).

תקנות שנועדו לשמר את העבר לצד התאמת החיים הרוחניים והדתיים לתקופה שלאחר חורבן המקדש:

- **הקמת בית המדרש ביבנה** – יבנה הפכה למרכז רוחני ובו למדו ולימדו תורה. בית המדרש ביבנה פיקח על בתי מדרש קטנים נוספים, שנפתחו בישובים שונים בארץ-ישראל.
- **הקמת ״בית הדין הגדול״ ביבנה** – מוסד זה החליף את מוסד ״הסנהדרין״ הוותיק ופיקח על בתי הדין המקומיים ועל הסמכתם של חכמים ודיינים.
- **הפיכת לימוד התורה, התפילה וגמילות החסדים למרכז חיי הדת (״העבודה שבלב״)** – כתחליף למרכזיותו של הפולחן והקרבת הקורבנות בבית המקדש (״עבודת הקורבנות״).
- **קביעת לוח שנה אחיד** – נועדה ליצור ספירה זהה של ימי השנה בין יהודי ארץ-ישראל ליהודי התפוצות.
- **פדיון הגר** – תקנה שמאפשרת לרכוש אדמות ובתים מנוכרים, אפילו בשבת, ואוסרת על מכירת אדמות לגרים. תקנות אלו נועדו לשמור את הצביון היהודי של ארץ-ישראל.
- **קביעת צום לזכר בית המקדש** – צומות שהתבטלו בימי בית המקדש, חודשו בימי המרכז ביבנה.
- **איסור מכירת קרקעות ובהמות לזרים** – תקנה כלכלית שנועדה לשמור על הצביון היהודי של ארץ-ישראל.

<u>שאלה מספר 7 :</u>

א. **הגורמים לפרוץ מרד בר כוכבא :**

<u>גורמים הקשורים למדיניות הרומית</u>

- **גזרות הדת של הקיסרים הרומאים** – הרומאים הטילו **איסור על קיום טקס ברית המילה**, בשל קישורה לתופעת הסירוס, לה התנגדו מכל וכל. למרות שהרומאים ראו במילה כסירוס, הרי שבסוף המאה הראשונה לספירה הם כיבדו אותה כחלק ממנהגיהם המיוחדים של היהודים.
אולם, בימיו של הקיסר הדריאנוס (117-138 לספירה) שונתה המדיניות ואסרה לחלוטין את ברית המילה. החוקרים סבורים כי היה זה חלק מניסיונו של הקיסר להגביר את מגמת ה-"הלניזציה" של אזור יהודה וכי היא הוטלה בערך בשנת 130 לספירה.
- **הפיכת ירושלים לעיר אלילית (איליה קפיטולינה)** – הקיסר הדרינוס תכנן את הקמתה של עיר אלילית חדשה על בסיס ירושלים, אשר עתידה היתה להיקרא "איליה קפיטולינה".
חוקרים משערים כי הקיסר תכנן לבנות אותה לקראת ביקורו בארץ-ישראל בשנים 130-131 לספירה, אולם רק לאחר דיכוי מרד בר-כוכבא הוא השלים את בנייתה.

<u>גורמים הקשורים לחברה היהודית</u>:

- **הלכי רוח משיחיים בקרב היהודים** – באזור יהודה הלכה והתפשטה התפיסה המשיחית, שטענה לעזרה אלוהית לניצחון על מעצמה צבאית כמו רומא. גזרות הדת, בצירוף למצב הכלכלי-חברתי הקשה ששרר ביהודה וביחד עם הרוח המשיחית שהתפשטה באזור – הובילו לפרוץ מרד בר-כוכבא, שמרכזו המנהלי היה ביישוב ביתר.
- **שאיפות קבוצות מקרב הכהונה להקמתו מחדש של בית המקדש** – קבוצות אלו רצו בשחרור משלטונה של רומי ובהקמתו של בית המקדש שנחרב, על מנת לבנות שוב את המרכז הדתי-רוחני של היהודים וחזור למקומם המכובד בחברה ביהודה.

ג. **השפעות של כשלון המרד על המשך הקיום היהודי בא"י**

- **הרג ופגיעה דמוגרפית:** מספר היהודים פחת ל-20% מהאוכלוסייה בארץ, ושבויים רבים נמכרו לעבדות מחוץ ליהודה. תלמידי חכמים רבים הומתו והעם היהודי הפך להיות למיעוט בארץ.
- **הרס כלכלי :** ישובים רבים נהרסו, בעיקר באזור יהודה, שדות נשרפו, ואדמות רבות הופקעו ע"י הרומאים. המרכז היהודי (האוכלוסיה ומוסדות ההנהגה) עבר מיהודה לגליל, שלא היה ממרכזי המרד ולכן לא נפגע.
- **עליית כוחו של המרכז בבבל.** למראה החורבן הנורא שוב התחזקה אווירת הייאוש ויהודים רבים נטשו את הארץ – חלקם לבבל וכך נחלשה המרכזיות של א"י בחיי היהודים והתחזק כוחו של המרכז בבבל. כך החל תהליך של ראשית הגלות של העם היהודי ממולדתו.

- **הפיכת יהודה לסוריה פלשתינה:** אדריאנוס שינה את שמה של יהודה במטרה לנתק את הזיקה בין העם היהודי לבין מולדתו וליצור צביון נוכרי ליהודה.
- **הפיכת ירושלים לעיר אלילית:** כמו שתכנן לפני המרד, בנה אדריאנוס את ירושלים כעיר אלילית. שכונתה בשם אליה קפיטולינה. הוא בנה מקדש לאל יופיטר במקום בו עמד בית המקדש, והציב פסל של עצמו במרכז הר הבית. יהודים לא הורשו להיכנס לעיר.
- **גזירות דת (גזירות שמד)-** אדריאנוס אסר על היהודים לקיים את מצוות התורה, והטיל עונש מוות על מי שהפר זאת. דוגמאות לגזירות דת היו : איסור מצוות הקשורות לחגים ולשבת, איסור מצוות התלויות בארץ כמו שמיטה, איסור לקיים מצוות הקשורות למוסדות דת כמו התכנסות בבתי כנסת. כמו כן נאסר קיום מצוות יומיומיות כמו ברית מילה וקריאת התורה.
- **מנהיגי היישוב היו חלוקים לגבי הדרך הראוי לנהוג במדיניות הענישה של השלטון הרומי:** חלקם הביעו נכונות להפר את הגזירות בגלוי, ולמות על קידוש ה' כגיבורים. למשל- עשרת הרוגי מלכות- היו אלה עשרה חכמים שמסרו נפשם על קדוש השם והומתו באכזריות בזמן גזירות השמד. לעומתם היו שזנחו את דרך המאבק וקיבלו את הלגיטימיות של השלטון הרומי. הם אימצו את הגישה של "דינא דמלכותא דינה" כלומר דין המלכות מחייב.
- **מוסד הנשיאות וחשיבותו** – דווקא לאחר מרד בר-כוכבא, בו הסתיימה ההתנגשות בין העם היהודי לאימפריה הרומאית בתבוסה קשה של היהודים, חל מפנה מכריע במצבם של היהודים. היהודים שוב זכו לשלטון אוטונומי בראשות נשיא וקיבלו אוטונומיה לאומית ודתית רחבה ביותר.